Зимове свято у бібліотеці

22 грудня 2019 року, у другий день зимових канікул, вихованці гуртка «Школа кадрового резерву» Центру позашкільної освіти (кер. Оксана Сальнікова) організували і провели Новорічне свято у бібліотеці-філіалі № 2 Дніпропетровської централізованої системи публічних бібліотек для дорослих (вул. Щепкіна, 10).

Запрошені гості – батьки гуртківців, учасники бойових дій 5-го окремого батальону УДА, інструктори КП «Патріот» м. Дніпра, редактор обласної педагогічної газети «Джерело» та заступник директора Центру.

Театралізовані пригоди новорічних персонажів, цікаві ігри та яскраві розваги, дефіле в карнавальних костюмах, конкурси знавців поезії та кіномистецтва надали можливість усім поринути в атмосферу справжнього зимового свята.

Різдвяні візерунки

Учні СЗШ № 32 м. Кривого Рогу взяли участь у районному конкурсі-захисті робіт «Різдвяні візерунки», який відбувся 24 грудня. Роботи були виконані в різних техніках: квілінг, паперопластика, торцюванная.

Протягом грудня на уроках праці, дизайну та технологій учні закладу «збудували» і прикрасили чарівними візерунками будиночки з імбірних пряників.

Учітесь, читайте, І чужому научайтесь, Й свого не цурайтесь. / Т. Шевченко /

ДНІПРОПЕТРОВЩИНА

№ 1 (969) Січень 2020 року

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

Видається з грудня 1993 року

З Новим роком та Різдвом Христовим!

Інтелектуальна гра «Пізнавальний марафон», СЗШ № 2, м. Покров

Свято у клубі шанувальників англійської мови, СЗШ № 122, м. Кривий Ріг

Новорічний подарунок – візит до шоколадної майстерні, НВК № 42, м. Дніпро

Майстер-клас від батьків з виготовлення новорічних поробок, СЗШ № 122, м. Кривий Ріг

«Новорічний ранок» у СЗШ, м. Кам'янське

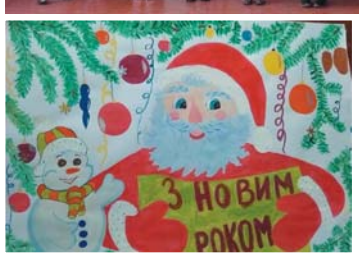

«Новорічний зорепад – 2020» у НВК № 1, смт Томаківка

СЗШ № 12, м. Покров

Театралізована вистава «Старий чоботар» у гімназії, смт Солоне

Новорічний вечір у СЗШ, с. Шевченкове, Нікопольський район

Новорічний марафон вітань для дітей бійців АТО

Захопливі концерти з подарунками і виставами відбулися у Дніпрі, Кривому Розі, Кам'янському, Нікополі, Синельниковому, Межовій, Новомосковську, Криничках, Жовтих Водах, Солоному і смт Черкаському.

Вже 3-й рік поспіль діти учасників бойових дій отримують солодощі та позитивні емоції з нагоди новорічних свят від Дніпропетровської обласної ради. Ініціатором новорічного марафону для дітей бійців є депутат обласної ради Виктор Боняк, який сам брав участь в АТО. Він розповідає про те, що підтримка бійців та їх близьких була і залишається одним із пріоритетів роботи облради. У 2019 році з обласного бюджету кожен член родини загиблих бійців отримав щомісячну матеріальну допомогу у розмірі прожиткового мінімуму.

На це було виділено 7 359 800 грн. За рахунок обласного бюджету у 2019 році 18 військових пройшли реабілітацію. На це спрямували 400 700 грн. Також за запитом обласної ради та облдержадміністрації у цьому році військові та їхні рідні отримали 11 квартир на суму 11 283 600 грн.

За інформацією Дніпропетровської обласної ради

Особливості організації та проведення ліцензування освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти у 2020 році

У нашій області розпочато ліцензування освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти. Відповідно до підпункту 6 пункту 3 розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про освіту», – «...державні і комунальні заклади системи дошкільної та загальної середньої освіти, що діють на день набрання чинності цього Закону, **отримують ліцензію без проходження процедури ліцензування**. Заклади освіти усіх форм власності, що створюються **після** набрання чинності цього Закону, ліцензуються на загальних засадах».

У частині 3 статті 11 Закону України «Про дошкільну освіту» також зазначено, що заклад дошкільної освіти здійснює свою діяльність за наявності ліцензії на право провадження освітньої діяльності у сфері дошкільної освіти, виданої у встановленому законодавством України порядку.

Отже, усі державні і комунальні заклади системи дошкільної освіти мають отримати без проходження процедури ліцензування в обласній державній адміністрації ліцензії на провадження освітньої діяльності.

Відповідні державні органи (Дніпропетровська обласна державна адміністрація) мають забезпечити видачу таких ліцензій без процедури ліцензування та проінформувати заклади освіти про дату і порядок отримання ліцензій.

З метою виконання відповідної норми Закону обласна державна адміністрація як орган ліцензування закладів дошкільної та загальної середньої освіти, повинна прийняти відповідні рішення й оприлюднити їх на офіційних веб-сайтах.

Алгоритм дій керівника закладу дошкільної освіти для отримання ліцензії:

1. Відповідно до ст. 30 «Прозорість та інформаційна відкритість закладу освіти» Закону України «Про освіту», заклади освіти формують відкриті й загальнодоступні ресурси з інформацією про свою діяльність і **оприлюднюють нижчезазначену інформацію** на своїх веб-сайтах:

– статут закладу освіти;

– відомості про кількісні та якісні показники кадрового забезпечення, наявність вакантних посад (за відповідними формами);

– умови доступності закладу для навчання осіб з особливими потребами;

– відомості про кількісні та якісні показники матеріально-технічного забезпечення (за відповідними формами);

– відомості про навчально-методичне та інформаційне забезпечення освітньої діяльності (за відповідними формами).

2. Готується **заява** на започаткування та провадження освітньої діяльності за рівнем дошкільної освіти (за зразком).

3. Заява подається до департаменту освіти і науки облдержадміністрації (каб. № 201) особисто керівником закладу дошкільної освіти.

4. Комісія з питань ліцензування освітньої діяльності закладів освіти у сфері дошкільної та загальної середньої освіти при облдержадміністрації перевіряє інформацію щодо освітньої діяльності закладу, яка розміщена на веб-сайті закладу, і в разі її достовірності пропонує органу ліцензування (обласній державній адміністрації) прийняти відповідне рішення про видачу ліцензії закладу.

5. Термін прийняття рішення становить 10 робочих днів з дня одержання органом ліцензування заяви про отримання ліцензії.

6. Готується розпорядження ОДА.

7. Після оприлюднення розпорядження ОДА на сайті вноситься оплата за ліцензію.

Плата за видачу ліцензії вноситься ліцензіатом у термін не пізніше десяти робочих днів з дня оприлюднення на офіційному сайті облдержадміністрації рішення про видачу ліцензії (ст. 14), несплата за видачу ліцензії є підставою для її анулювання (ст. 16).

8. Ліцензія оформлюється на паперовому носії.

Після отримання ліцензії **ліцензіат забезпечує:**

– зберігання документів, копії яких оприлюднено на веб-сайті закладу;

– зберігання документів, які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які оприлюднено на сайті закладу;

– зберігання документів, що підтверджують здійснення оплати за видачу ліцензії;

– повідомлення органу ліцензування про зміну даних, зазначених у документах, що додавалися до заяви, протягом місяця з дня настання таких змін. Зміни необхідно внести і на веб-сайту закладу.

– провадження освітньої діяльності виключно в місцях її провадження, зазначених у документах, розміщених на веб-сайті.

Документи формуються у справу, пронумеровуються та підписуються керівником закладу дошкільної освіти.

При підготовці документів необхідно звернути увагу на:

1. Кадрові вимоги щодо започаткування та провадження освітньої діяльності за рівнем дошкільної освіти.

Заклад дошкільної освіти, фізична особа – підприємець або структурний підрозділ юридичної особи публічного чи приватного права, що провадить освітню діяльність у сфері дошкільної освіти, повинен бути забезпечений педагогічними працівниками, необхідними для реалізації освітнього процесу та виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Кожен працівник закладу дошкільної освіти, фізичної особи – підприємця або структурного підрозділу юридичної особи публічного чи приватного права, що провадить освітню діяльність у сфері дошкільної освіти, відповідно до законодавства повинні пройти обов'язковий профілактичний медичний огляд, що відображається в його особистій медичній книжці.

Для фізичної особи – підприємця, який самостійно надає освітні послуги за рівнем дошкільної освіти, – наявність відповідної фахової освіти і медичної довідки встановленого зразка.

2. Технологічні вимоги щодо започаткування та провадження освітньої діяльності за рівнем дошкільної освіти.

Заклад дошкільної освіти, фізична особа – підприємець або структурний підрозділ юридичної особи публічного чи приватного права, що провадить освітню діяльність у сфері дошкільної освіти, повинен мати матеріально-технічну базу, що забезпечує виконання вимог Базового компонента дошкільної освіти.

Матеріально-технічне забезпечення закладу дошкільної освіти, фізичної особи – підприємця або структурного підрозділу юридичної особи публічного чи приватного права, що провадить освітню діяльність у сфері дошкільної освіти, повинне відповідати вимогам нормативно-правових актів у сфері дошкільної освіти щодо безпеки життєдіяльності дітей та охорони праці.

Заклад дошкільної освіти, фізична особа – підприємець або структурний підрозділ юридичної особи публічного чи приватного права, що провадить освітню діяльність у сфері дошкільної освіти, повинен забезпечити безперешкодний доступ до будівель, групових приміщень, якщо планується провадження освітньої діяльності для дітей з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Ознаками безперешкодного доступу до будівель, групових приміщень, закладів дошкільної освіти та безпеки пересування для маломобільних груп населення є:

– безпроблемне пересування на візку по території закладу (рекомендована висота бордюрів пішохідних шляхів на ділянці становить 2,5-4 сантиметри);

– доступний заїзд до приміщень: відсутність порогів, наявність пандусів (за наявності технічних можливостей, які не перешкоджають пересуванню інших дітей);

– наявність означення місцезнаходження (піктограми).

Інформація про умови доступності приміщення для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення розміщується у місці, доступному для візуального сприйняття дорослим, який супроводжує дитину.

Для закладів дошкільної освіти, введених в експлуатацію після набрання чинності цих ліцензійних умов, доступність до будівель, групових приміщень закладів дошкільної освіти повинна відповідати державним будівельним нормам.

3. Організаційні вимоги щодо провадження освітньої діяльності за рівнем дошкільної освіти.

Здобувач ліцензії повинен відповідати вимогам щодо провадження освітньої діяльності у сфері дошкільної освіти. Ліцензіат повинен дотримуватися вимог цих Ліцензійних умов під час провадження освітньої діяльності за рівнем дошкільної освіти.

Усім педагогічним колективам закладів дошкільної освіти області бажаю якомога скоріше отримати ліцензію на започаткування та провадження освітньої діяльності за рівнем дошкільної освіти.

Успіхів вам, колеги!

Надія ТУМАНОВА, методист навчально-методичної лабораторії управління в освіті Академії

Позашкільна освіта

СВІТ ОДИН НА ВСІХ: бібліотека для дітей на допомогу інклюзивній освіті

У сучасній Україні інклюзивна освіта інтенсивно розвивається, ставлення до дітей з особливими потребами та їхніх батьків дуже швидко змінюється. Бібліотеки активно долучаються до цього позитивного процесу, адже вони володіють можливостями для поширення інформаційної та поведінкової культури, набуття якої сприяє розумінню і толерантності. Особливої важливості це набуває у роботі з дітьми.

Діти з особливими освітніми потребами – поняття, яке широко охоплює всіх дітей, чиї освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми. Воно стосується дітей з особливостями психофізичного розвитку. Досвід доводить, що дитина з особливими освітніми потребами постійно потребує стимуляції для переходу до більш складних відносин зі світом і людьми. Її неможливо створити штучно, але можливо отримати у звичайному нормальному житті, яке постійно і природно змушує дитину «збиратися» і вирішувати нові завдання. Таким чином, вихід у доволі складні соціальні умови школи, бібліотеки, у середовище нормотипових дітей – це велика перемога дітей з особливими потребами і відкриття для них нових можливостей розвитку. Перебування у нових місцях надає їм можливість отримання не лише нових знань і навичок, але, найважливіше, – можливість навчитися жити поруч з іншими людьми.

У рамках реалізації державної політики з питань захисту прав та інтересів дітей з інвалідністю та їхніх сімей у Дніпропетровській обласній бібліотеці для дітей було розпочато роботу у даному напрямку.

Першими кроками стала співпраця з Дніпропетровською дитячою міською клінічною лікарнею № 5.

Ініціатива належала представнику установи – вихователю-психологу, яка працювала з дітьми в неврологічному відділенні. Між бібліотекою та лікарнею був підписаний договір про співпрацю. Перед затвердженням плану заходів провели консультування для того, щоб урахувати всі психологічні особливості цих дітей.

Зважаючи на те, що у дітей, які знаходились у той час на лікуванні, здебільшого не було батьків, – до плану не вносились заходи, які могли викликати у дітей погані спогади. Наприклад, лялькова вистава «Мати для мамонтеняти» (автор казки – Д. Непомняща).

Коли ми вперше вирішили прийняти у бібліотеці дітей з інвалідністю, були побоювання з приводу того, як вони будуть поводитися в незнайомому місці серед незнайомих людей. Але переживання були даремними. Діти уважно слухали співробітників бібліотеки, театралізована вистава викликала усмішки й аплодисменти. Так відбулася перша зустріч з дітьми, які перебували на той час у міській лікарні на лікуванні. Діти приходили до бібліотеки по понеділках. Щоб не дуже їх обтяжувати, вистави перемежовувалися переглядом мультфільмів. Діти, які втомилися, могли перейти до куточка для ігор і малювання.

Паралельно розпочалася співпраця з громадською організацією «Діти РА», з якою проводились спільні заходи. Протягом двох років ми продовжували співпрацю з лікарнею і напрацьовували матеріал для подальшої роботи.

Перші кроки нашої бібліотеки по роботі з дітьми з неврологічними вадами не пройшли непомітними. До нас звернулись фахівці з ГО «Центр розвитку, корекції, психіатричної, психологічної допомоги дітям і дорослим «Територія розвитку», яка опікується дітьми із розладами аутичного спектру. Розпочавши роботу з психологом цього центру, бібліотекарі дізналися, що для таких дітей життєво необхідне формування здатності до соціальної взаємодії, їхній позитивний досвід взаємодії з однолітками. Такий досвід дитина може ефективно набувати, коли створена ситуація її організованої взаємодії з іншою дитиною. Звичайно, для роботи з дітьми з особливими потребами необхідна певна підготовка. В цьому бібліотекарям допомагали лікар-психіатр, дефектолог, логопед із ГО «Територія розвитку». Фахівці бібліотеки пройшли декілька тренінгів з особливостей роботи з цією категорією дітей. Тепер ми працюємо з постійною групою дітей, спостерігаємо за їх розвитком і координуємо методику роботи.

Для цих діток співробітники бібліотеки розробляють особливі вистави з урахуванням їх особистості. Кожна вистава повторюється протягом тривалого часу, це робиться з метою її фіксації у свідомості дітей. Такі зустрічі допомагають дітям пізнати світ казки, побувати у чарівному світі театру, спробувати себе у ролі акторів.

Так, однією з форм роботи стала імаготерапія – театралізація психотерапевтичного процесу (образу). В основі її лежить використання переказу драматичного твору, обігравання сюжету. Театралізована діяльність формує у дітей бажання взаємодіяти з дорослими й однолітками, залучатися до виконання ролей, закріплює вміння передавати різні рухи, стимулює образно ігрові прояви під час використання костюмів персонажів. Беручи участь у театралізованій діяльності, діти ознайомлюються з довкіллям через образи, звуки, а поставлені запитання змушують їх думати, аналізувати, робити висновки, узагальнення. З розумовим розвитком тісно пов'язане і вдосконалення мовлення.

Спочатку фахівці бібліотеки приходили в приміщення ГО «Територія розвитку», де і відбувалися заняття з дітьми. Згодом батькам було запропоновано збиратись цією ж групою і в бібліотеці. Це дало змогу створити клуб «Жирафчик» для дітей із особливими освітніми потребами, де заняття відбуваються щомісяця. Крім цього, частина батьків з дітьми почали відвідувати бібліотеку індивідуально.

За рекомендацією фахівців в корекції аутичних проявів важливе місце посідає командна робота і використання арт-терапевтичних методів. Зважаючи на це та підтримуючи пріоритетність роботи з книгою в бібліотеці, співробітники відділу довідково-бібліографічного та інформаційного обслуговування створили розвиваючу книжку з фетру. Метою стала допомога дитині у навчанні спілкуватися і взаємодіяти з оточуючими.

При створенні книги бібліографами були визначені завдання, що зумовили послідовну роботу у напрямках:

– формування вміння дитини виокремлювати себе у довкіллі;

– формування вміння виокремлювати з довкілля предмети та маніпулювати ними. При цьому зусилля спрямовані на збагачення тактильних, зорових і звукових вражень з метою одержати хоча б короткочасну реакцію дитини;

– розвиток дрібної моторики руки дитини (вчити дитину утримувати та відпускати іграшку); розвиток тактильної чутливості руки (елементи книжки зроблені з матеріалу різної фактури, щільності, пружності);

– вивчення кольорів, знайомство з довкіллям (явища природи, пори року та ін.); формування елементарних математичних уявлень; формування у дитини навичок роботи з книгою (правильно її тримати і «читати» зліва направо).

Книга розроблена так, щоб дитина могла перевірити свої знання, дізнатися щось корисне і використати це у своєму життєвому досвіді. Протягом року ми займалися з дітьми по цій книжці; практично з усіма завданнями діти справлялися успішно. Робота з декількома групами дає можливість фіксувати конкретні результати спілкування дітей з книгою.

Після знайомства дітей з рукотворною книгою, ми вирішили попрацювати з друкованими книгами. Взявши до уваги те, що діти люблять різноманітні рухливі картинки, ми обрали книжки Василя Федієнка «Хто сховався у дворі?», «Хто сховався у лісі?», «Що у кого на обід?», «Яка цифра сховалась?» та інші.

Отримавши дієві результати і схвальні відгуки від батьків, педагогів і психологів, бібліографи створили ще один ігровий посібник – «Їстівну» абетку». Ідеєю стала тема кулінарії, яка містить певний розвивальний потенціал. У цьому посібнику ми вирішили об'єднати дидактичну форму і літературну складову.

Практика нашої роботи в цьому напрямку показала необхідність створення бібліографічного матеріалу, який через ігрову форму сприятиме соціалізації дитини з особливими потребами. Одним із напрямків соціалізації, на наш погляд, є знайомство з продуктами харчування та розширення уявлень малюка про використання цих продуктів у побуті. У процесі приготування різних страв нам допомагають різні пісеньки, віршики, лічилки, загадки (авторські або вигадані бібліотекарями) – таким чином розвивається пам'ять, чуття ритму. Яскраві образи з лічилок і віршиків стимулюють творче мислення, розвивають фантазію. Використання «продуктів харчування» з фетру розвивають тактильні відчуття, координують рухи, сприяють розвитку мови, дрібної моторики, вміння маніпулювати предметами, формують уявлення про послідовність дій. Все це дозволяє дитині розвивати уяву про довкілля, вміння використовувати атрибути в грі, розвивати мовлення в грі, конструктивно-партнерські відносини в парі: дитина-іграшка, дитина-дитина, дитина-дорослий, формувати елементарні соціальні навички.

Інклюзивна освіта широко увійшла у навчальні заклади, іде пошук ефективних форм роботи. Активна зацікавленість закладів освіти в напрацюваннях нашої бібліотеки з інклюзії сприяла систематичній взаємодії. Протягом останнього року укладено договори про співпрацю з навчально-реабілітаційними центрами та школами. Крім цього, для поширення досвіду роботи фахівцями бібліотеки створено декілька методичних посібників: «Допомога дитині з особливими потребами у сучасній бібліотеці», «Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами культурологічними засобами бібліотеки», «Відчиніть чарівні двері добра та довіри», «Їстівна абетка: фетровий посібник як нестандартна форма роботи».

Постійно ділимось своїми напрацюваннями з бібліотекарями області, педагогами, батьками.

Наприкінці 2019 року наша бібліотека отримала Гран-прі у Всеукраїнському огляді-конкурсі бібліотек для дітей за проєкт «Book Inklusion: бібліотечне включення особливих дітей».

Позитивний вплив бібліотеки на долю дітей з інвалідністю справді може бути дуже важливим, адже, допомагаючи таким дітям увійти в ширший світ людської спільноти поза сім'єю, ми допомагаємо їм у подальшій соціальній інтеграції. Світ – один на всіх, і всі повинні бути рівними у своїх правах і можливостях.

Ольга ПРОКОПОВИЧ-ТКАЧЕНКО,
директор Дніпропетровської
обласної бібліотеки для дітей

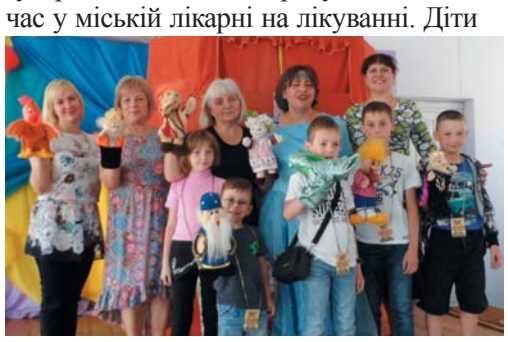

Розстріляний з'їзд кобзарів: забута трагедія

Продовження. Початок у № 47-48 (грудень 2019).

Свідчення Шостаковича і Конквеста надзвичайно цінні, але, на жаль, ні перший, ні другий не подають джерел інформації. У складі комісії з проведення з'їзду кобзарів 1927 р. був, разом із Д. Ревуцьким, Д. Усенком, І. Копаном, П. Вишницьким, і Михайло Полотай – «український радянський дослідник мистецтва кобзарів і бандуристів» (Шевченківський словник. К., 1977). Восени 1989 р. я зустрічався з Михайлом Панасовичем. І хоч йому тоді виповнилося дев'яносто, був він, як кажуть, «при здравії», мав чіпкий розум і блискучу пам'ять. Та коли я попросив розповісти про розстріляний з'їзд, Полотай замахав руками, сказав, що все то вигадки буржуазної пропаганди, з'їзду в середині тридцятих не було, а кобзарів розстрілював не НКВС, а «куркулі» та «українські буржуазні націоналісти»…

Прохав я розповісти про розстріляний з'їзд і Андрія Бобиря. Він також відповів мені, що все то байки. Перша республіканська нарада кобзарів і лірників відбулася в Києві у 1939 році. Та й інші кобзарі старшого покоління (Євген Адамцевич, Олександр Маркевич, Григорій Ільченко, Георгій Ткаченко), з якими впродовж сімдесятих років я не лише часто зустрічався, а й гастролював, боялися цієї теми як вогню.

І, лише коли над будинками Верховної Ради України замайорів синьо-жовтий прапор, заговорили очевидці тих трагічних подій. Дослідник історії нищення українського кобзарства Кость Чемерський у газеті «Українські обрії» (квітень, 1991) подає такі свідчення:

Є. КЕДРОВСЬКА, пенсіонерка, у 1930-ті роки працювала бібліотекаркою: «У 1934-1935 роках по Харкову пройшли чутки, що відбувся кобзарський зліт, кобзарів вивезли з Харкова і кинули до яру, де вони й загинули... Кобзарям нібито сказали, що їх везуть до Москви ще на один зліт».

В. ВОВК, пенсіонерка, в минулому – вчителька: «Кобзарів я любила з дитинства. Їх можна було частенько бачити в Харкові. А в середині 30-х зовсім не стало. Ходили чутки про якийсь кобзарський з'їзд, куди нібито звезли кобзарів з усієї України, а потім повбивали».

А. ПАРФИНЕНКО, харківський кобзар: «За сталінським наказом забирали всіх. Були облави на базарах. Забирали багато інвалідів, були й кобзарі там. Була одна сім'я: Прокіп Маловичко, жінка Мотря і троє дітей, – всі дуже гарно співали. Жили вони в селищі Амур під Дніпропетровськом. Вночі їх забрали, навіть не сказали, що їм брати – чи харчі, чи якийсь одяг, – повантажили в ешелон, де багато вже було кобзарів з інших міст України. Очевидячки, цей ешелон ішов із самого Києва. Доїхали вони до Харкова, там приєднали до них ще багато кобзарів. За деякими підрахунками, було їх триста тридцять сім. Доїхали кобзарі і всі ті, котрих забрали у Дніпропетровську, до Москви, їх направили в Сибір.

Довезли до якогось невідомого місця, де зовсім не було ніякого житла. Безумовно, там уже була хурделиця, морози були. Всі люди роздягнуті, без одягу – без нічого. Міліція скинула їх з потяга на поле. З одного боку стояли провідники, а з другого – міліція, і так ніхто з них не міг потрапити назад у потяг. Осталися вони і майже всі загинули. Але Мотря Маловичиха не загинула. В неї живим залишився наймолодший син. Вони якось добралися до житла, ходили по хатах, просили хліба. Так добралися в Україну. Але до свого рідного дому прийти боялися, бо, якби вони додому прийшли, то все одно їх би вбили. Бо те, що робилося, було під великим секретом, і ніхто цього знати не повинен».

Поет Микола Самійленко, багатолітній політв'язень беріївського ешелону, 1946 р. в Краслазі, на лісоповалі Шубному зустрічався з поводирем кобзаря Гордія Ракизи Олексою Божком. Батьки Олекси померли голодною смертю в 1921 році, а Олексу врятувала від такої ж смерті хрещена мати. Згодом, коли зіп'явся на ще пухлі від хронічного недоїдання ноги, напросився до кобзаря Ракизи в поводирі-міхоноші. 1930-го (чи то Божкові, чи то Самійленку зраджує пам'ять, бо з'їзд відбувався поміж 1932-1934 роками) їх «запросили» через дільничного міліціонера та оперуповноваженого НКВС на кобзарський з'їзд до Харкова. У дорозі на Харків Олекса занедужав, і Ракиза вирішив залишити його в містечку Валки у знайомих, а сам пристав до кобзаря Башлика, щоб разом з ним та його поводирем йти назустріч своїй загибелі.

Десять днів Олексу лікувала господиня (він запам'ятав лише її ім'я – Христя) їжачим лоєм, а на одинадцятий, сівши в Ков'ягах на товарняк, Олекса поїхав до Харкова шукати Ракизу. У Харкові хлопець обійшов усі базари, питав у жебраків і перекупок, чи не знають вони, куди подівалися всі кобзарі. Проте жебраки й перекупки від одного лиш слова «кобзар» пускалися навтьоки. Пізно ввечері знесилений Олекса подибав до залізничного вокзалу на ніч. Інтелігентного вигляду жінка, яка дрімала навсидячки поряд із ним і якій він розповів про свою біду, вранці відвела його до місцевого театру, познайомила з українським поетом Олексою Влизьком. Той повів свого тезку до якоїсь баби Ївги, яка мешкала в чепурній хатинці на березі Лопані, наказав нікуди з хати не виходити і чекати Ракизу. На якийсь там день рановранці перелякана всмерть баба Ївга розбудила свого постояльця: «Сину, – прошепотіла схвильовано, – втікай світ за очі. Вивезли кобзарів разом з поводирями з театру «чорними воронами» на Холодну Гору. Одні кажуть, що їх перестріляли в тюремних підвалах, інші кажуть, що вивезли поїздом за Харків і повкидали до ями, а довкола ями сторожу озброєну поставили.

І вигибіли кобзарі та поводирі їхні в тій ямі усі до одного з холоду та голоду. Втікай, сину, городами і нікому не розповідай про те, ще ти оце чув...».

Перехрестила, в торбину, добра душа, паляницю вклала, дрібку солі, кількоро варених картоплин.

Пішов Олекса городами та полями на Валки. Біля Ков'яг запримітив колону – не військову, бо з жінками й дітьми. Зрозумів: розкуркулених енкаведисти женуть на станцію… Опівночі постукав у вікно до тітки Христі й дядька Данила, коли бачить, а воно навхрест свіжоструганими дошками забите. Тьохнуло серце – і її розкуркулили! Переночував у пограбованій повітці (навіть двері песиголовці зняли!) й подався вранці на Запоріжжя до рідної тітки, молив Бога, щоб не дала пропасти.

Не вигнала тітка свого небожа, останньою картоплиною ділилася. Допомагала йому, як могла, школу закінчити, а потім учительський технікум. Працював учителем у глухому степовому селі. Аж поки за доброю чаркою не розповів товаришу, теж освітянину, трагічну історію розстріляного кобзарського з'їзду. Увечері розповів, а вранці прямо з ліжка, ще напівсонного, забрали й присудили за розголошення державної таємниці десять років каторги, а як відсидів, набавили ще десять...

Крім Самійленка, у журналі «Українська культура» (1991, № 4) надрукував вельми цінне свідчення також багатолітній політв'язень беріївського ешелону Віктор Рафальський з м. Стрия, що на Львівщині: «Про цю трагедію мені було відомо давно, але нічого конкретного. І це бентежило. І раптом… 1956 року довелося протягом двох тижнів перебувати в пересильній в'язниці у Москві. Велика камера. В'язнів (політичних) близько сотні. Тут доля звела з колишнім працівником НКВС, на той час репресованим. Зайшла розмова про події 1932-1933 років на Україні. Згадали кобзарів. І тут співрозмовник просто ошелешив мене: виявляється, він мав повну інформацію про знищення понад двохсот українських кобзарів, котрих було скликано під приводом якоїсь

наради до Харкова наприкінці 1932 року за розпорядженням згори. Говорив він скупо – можливо, сам був причетний до цієї справи. Безперечно одне: казав правду, бо, як колишній співпрацівник НКВС, певна річ, ризикував – розголошувати такі таємниці!

То була свого роду прелюдія до страхітливого голоду, що саме наростав… У подальші передвоєнні роки ніхто вже не бачив на Україні жодного кобзаря».

Віктор Рафальський помиляється: навіть після жахливої енкаведистської масакри кобзарі в Україні не перевелися. Декому, як, наприклад, Єгору Мовчану, поталанило врятуватися. Мовчан, за його словами, не поїхав до Харкова на «сльот народних пєвцов» лише тому, що його поводир кудись запропастився. Інші – як Михайло Полотай, Федір Кушнерик чи Михайло Носач запопадливим творінням радянського псевдогероїчного епосу виторгували собі життя. Але й тих, і тих залишилося зовсім мало. Коли на розстріляний з'їзд енкаведисти змогли зігнати понад 200 кобзарів і лірників (А. Парфиненко називає більш приголомшливу цифру – 337), то на так звану Першу республіканську нараду, яка відбулася в Києві 15 квітня 1939 р., вдалося зібрати лише 37 народних співців. Що ця нарада була жалюгідним фарсом, свідчить виступ на ній Федора Кушнерика. Знаючи про масове знищення органами кобзарів під Харковом, Кушнерик, мовби й нічого не сталося, «щебетав»: «Тільки Велика жовтнева революція зробила нас, незрячих, зрячими, дала нам щасливе життя, дала нам можливість творити, складати пісні про наше славне радянське життя, співати їх рідному народові, займатися нашою любимою справою».

Відомий кобзарезнавець зі Львова Богдан Жеплинський склав реєстр кобзарів і лірників, знищених більшовиками в 30-х рр., і тих, що пропали безвісти. Цей мартиролог неповний, усього 72 особи.

Микола ЛИТВИН,
кобзар, журналіст

ЗАСНОВНИК ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» – ПЕРВИННА ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНАЛЬНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Редакційна колегія:
В.М. ВАСИЛИНЕНКО, М.Г. ВАТКОВСЬКА, Ю.М. МОГИЛА, О.В. ПОЛТОРАЦЬКИЙ, М.І. РОМАНЕНКО, В.Г. СЕРЕДНЯ, В.В. СИЧЕНКО, Л.О. ШАПРАН

Редактор, дизайн і верстка Н.О. АНТОНЕНКО

САЙТ ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО»:
gdjerelo.jimdofree.com

Свідоцтво про реєстрацію ДП № 2244-982ПР від 24.01.2019.
Формат А 3.
Обсяг 0,4 ум. др. арк.

Адреса редакції:
49006, Дніпро,
вул. В. Антоновича, 70, к. 216.
Телефон/факс: 732-47-61, 732-48-48.
E-mail: GDjerelo@ukr.net